

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS BEI INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOŠ NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau - Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190, Smurto prevencijos įgyvendinimo Pakruojo rajono savivaldybės mokyklose aprašu, patvirtintu Pakruojo rajono savivaldybės Administracijos direktoriaus 2017 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. AV-630.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – padėti gimnazijai užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, patyčių, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

3. Tvarkos aprašo tikslas – ugdyti pozityvų vaiko elgesį, sukurti draugišką ir saugią atmosferą, nustatyti, kokie turi būti daromi veiksmai individualiu, klasės, gimnazijos, šeimos lygmeniu.

II SKYRIUS SĄVOKOS

4. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

4.1. **Patyčios** – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui.

4.2. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

4.2.1. žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

4.2.2. fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

4.2.3. socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

4.2.4. elektroninės patyčios: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas, siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

4.3. **Patyčias patiriantis asmuo** – vaikas ar suaugęs (mokinys ar darbuotojas), iš kurio yra tyčiojamasi.

4.4. **Besityčiojantysis/skriaudėjas** – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

4.5. **Patyčių stebėtojas** – asmuo, matantis ar žinantis apie patyčias.

4.6. **Patyčių prevencija** – veikla, skirta patyčių rizikai mažinti, imantis gimnazijos bendruomenės narių (mokinių, administracijos atstovų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių.

5. **Smurtas** – sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį. Smurto prieš vaiką yra 4 formos:

5.1. fizinis smurtas - gali pasireikšti spardymu, daužymu, smūgiavimu, mušimu įvairiais daiktais, tampymu už ausų, plaukų, smaugimu ir t.t.;

5.2. psichologinis smurtas - nepalieka ant kūno žymių, priskiriamas pastovus vaiko poreikių netenkinimas, nepagarbos vaikui demonstravimas, vaiko pravardžiavimas, viešas jo žeminimas, nuolatiniai grasinimai;

5.3. seksualinis smurtas - gali pasireikšti vaiko įtraukimu į pornografinę veiklą ar prostituciją, vaiko glostymu, lietimu, bučiavimu, seksualinio pobūdžio kalbomis su vaiku, lytinių organų demonstravimu vaikui ir t.t.

5.4. nepriežiūra - gali pasireikšti fiziniu apleistumu, nesirūpinama vaiko maistu, apranga, higiena, fizine sveikata, saugia aplinka, emociniu apleistumu, nesirūpinama vaiko išsilavinimu, socializacija.

6. **Smurto ir patyčių intervencija** – visuma priemonių, taikomų visiems smurto, patyčių dalyviams (patiriantiems, besityčiojantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant jų tėvus (globėjus, rūpintojus).

7. **Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną** – smurto, patyčių situacijos gimnazijoje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

III SKYRIUS

SMURTO, PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

8. Smurto, patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos direktorius, vaiko gerovės komisijos nariai, klasių auklėtojai, socialinis pedagogas, o jos vykdyme dalyvauja visi gimnazijos bendruomenės nariai.

9. Gimnazijos direktorius:

9.1. paskiria įsakymu asmenį, atsakingą už Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymą;

9.2. įpareigoja mokyklos Vaiko gerovės komisiją parengti Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo planą ir jį vykdyti, remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias ir smurtą analizės duomenimis.

10. Vaiko gerovės komisijos pirmininkas koordinuoja Smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo tvarkos aprašo įgyvendinimą.

11. Vaiko gerovės komisija:

11.1. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį;

11.2. teikia siūlymus gimnazijos direktoriui.

12. Socialinis pedagogas atlieka gimnazijoje fiksuotų pranešimų apie patyčias ir smurtą analizę;

13. Klasių auklėtojai inicijuoja anoniminę vaikų apklausą, išanalizuoja ir apibendrina jos rezultatus, vykdo prevencinę programą, vieną kartą per mėnesį organizuoja klasės valandėlę apie šią sritį;

14. Mokytojai:

14.1. ugdo mokinių socialines ir emocines kompetencijas;

14.2. integruoja į dalyko(-ų) ugdymo turinį;

14.3. įgyvendina prevencines programas;

14.4. integruoja į neformaliojo vaikų švietimo veiklas, organizuojant prasmingas, bendruomeniškumą, savanorystę, pilietiškumą, saviraiškų dalyvavimą skatinančias veiklas.

15. Mokiniai aktyviai dalyvauja kuriant pozityvų mokyklos mikroklimatą, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, mokinių saviraiškų dalyvavimas prasmingose veiklose.

16. Tėvai:

- 16.1. skatinami dalyvauti kuriant saugią mokymo (si) aplinką mokykloje,
- 16.2. įtraukiami į priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą mokyklai vietos bendruomenėje;
- 16.3. konsultuojami, informuojami patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos mokykloje kūrimo klausimais.

IV SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

17. Visais įtariamų ir realių patyčių, smurto atvejais kiekvienas gimnazijos administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguodamas:
  - 17.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus patyčias, smurtą – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus, esant elektroninėms patyčioms, išsaugo įrodymus;
  - 17.2. vaikui, kuris tyčiojasi, smurtauja primena Gimnazijos nuostatus ir Mokinių elgesio taisykles;
  - 17.3. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar gimnazijos darbuotojus, ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);
  - 17.4. informuoja klasės auklėtoją, socialinį pedagogą, vaiko gerovės komisijos pirmininką, direktorių apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias, smurto atvejus, elektroninių patyčių atveju, pateikia išsaugotus įrodymus;
  - 17.5. Vaiko gerovės komisijos pirmininkas, socialinis pedagogas, klasės auklėtojas apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias (ar elektronines patyčias), smurtą užpildo Pranešimo apie patyčias, smurtą formą (1 priedas).
18. Klasės auklėtojas, gavęs informaciją apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias, smurtą:
  - 18.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių ar smurto atvejis;
  - 18.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;
  - 18.3. užpildęs Pranešimo apie patyčias, smurtą formą, ją perduoda Vaiko gerovės komisijos pirmininkui ar socialiniam pedagogui;
  - 18.4. toliau stebi situaciją, bendradarbiauja su Vaiko gerovės komisijos pirmininku ar socialiniu pedagogu ir informuoja apie pokyčius.
19. Vaiko gerovės komisijos pirmininkas, socialinis pedagogas priėmęs užpildytą Pranešimą apie patyčias, smurtą:
  - 19.1. registruoja Pranešimų apie patyčias, smurtą registre, (2 priedas), kuris laikomas Vaiko gerovės komisijos pirmininko kabinete;
  - 19.2. imasi spręsti patyčių, smurto situaciją;
  - 19.3. esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja Gimnazijos vaiko gerovės komisijos sušaukimą.
20. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:
  - 20.1 numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, klase, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus); esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;
  - 20.2. informuoja gimnazijos direktorių apie esamą situaciją;
  - 20.3. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.
21. Vaikui pasityčiojus iš administracijos atstovo, pedagogo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, ar pasmurtavus prieš juos, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias, smurtą informuoja gimnazijos direktorių, kuris imasi gimnazijos dokumentuose numatytų veiksmų (atvejis registruojamas Patyčių ir smurto registre).
22. Administracijos atstovui, pedagogui, švietimo pagalbos specialistui ar techniniam darbuotojui pasityčiojus iš vaiko, ar pasmurtavus prieš jį asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias,

smurtą informuoja gimnazijos direktorių, kuris imasi gimnazijos dokumentuose numatytų veiksmų (atvejis registruojamas Patyčių ir smurto registre).

23. Kitiems patyčių ar smurto dalyviams pagal individualius poreikius gimnazijoje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

24. Gimnazija, spręsdama patyčių ir smurto atvejus, bendradarbiauja su įvairiomis organizacijomis bei institucijomis:

24.1. pedagogine – psichologine tarnyba (tarnyba gali pravesti papildomus mokymus pedagogams, kaip reikėtų dirbti patyčių, smurto atveju mokykloje);

24.2. policijos komisariatu (su Pakruojo rajono policijos komisariato komisaru sutarti, kad kilus įtarimams dėl galimų nusikalstamų veikų, patruliai dažniau prižiūrėtų mokyklos teritoriją, bendruomenių pareigūnas, esant reikalui, konsultuotų mokinius, policijos pareigūnai reguliariai vykdytų įvairias prevencines veiklas);

24.3. Vaiko teisių apsaugos tarnyba prie Pakruojo rajono savivaldybės (smurto atveju gimnazija privalo pranešti Vaiko teisių apsaugos tarnybai (toliau -VTAT) apie nukentėjusius vaikus; gimnazija gali įtraukti VTAT specialistus į prevencinę veiklą.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

26. Gimnazijos darbuotojų pareigybių aprašymuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios mokymo(si) aplinkos gimnazijoje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal gimnazijos numatytą tvarką.

27. Visi Žeimelio gimnazijos bendruomenės nariai: administracija, pedagogai, švietimo pagalbos specialistai, kiti darbuotojai su Tvarkos aprašu supažindinami pasirašytinai.

PRITARTA

Išplėstinio Vaiko gerovės komisijos

2017 m. rugpjūčio 31 d.

posėdžio protokolo Nr. 4 nutarimu

PRANEŠIMO APIE PATYČIAS, SMURTĄ FORMA

Pranešimo data

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie patyčias, smurtą:	
Kas pranešė apie patyčias, smurtą:	
Kada įvyko patyčios, smurtas (data, val.):	
Kur įvyko patyčios, smurtas:	
Kokia patyčių, smurto forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
☐ Fizinės: vaiko užgauliojimas veiksmais (pargriovimas, įspyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, daiktų atiminėjimas ar gadinimas, plaukų pešiojimas ir pan.);	
☐ ☐ Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, ignoravimas, siekiant parodyti, kad vaikas yra nepageidaujamas ar atstumiamas;	
Elektroninės: patyčios vykstančios elektroninėje erdvėje: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbių kambariuose, vaiko asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, tapatybės pasisavinimas ir pan.).	
☐ Kiti <i>pastebėjimai</i> (įrašyti) _____ .	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojamumas:	

Duomenys apie patyčių, smurto dalyvius:

Vaiko, <u>patyrusio patyčias, smurtą</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	
Vaiko/-ų, <u>kuris tyčiojosi, smurtavo</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	

Vaiko/-ų, <u>stebėjusio patyčias, smurtą</u> vardas, pavardė, amžius, klasė:	
--	--

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Gimnazijos pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po smurto ar patyčių įvykio, planas :

Vaiku patyrusiu patyčias:	
Vaiku, kuris tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių dalyvių tėvais:	
Kitais gimnazijos darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	

Smurto ir patyčių prevencijos bei
intervencijos vykdymo tvarkos aprašo
2 priedas

PRANEŠIMŲ APIE PATYČIAS, SMURTĄ REGISTRO FORMA

Eil. Nr.	Pranešimo data	Vardas, pavardė, klasė (nukentėjusio)	Vardas, pavardė, klasė (smurtautojo)	Vardas, pavardė (pateikusio formą)

REKOMENDACIJOS KLASIŲ AUKLĖTOJAMS, KAIP PASKATINTI MOKINIUS REAGUOTI Į PATYČIAS IR SMURTĄ

1. Kuriant draugišką klasės mikroklimatą, formuoti nuostatą: „Kiekvienas atsakingas už tai, kas vyksta“.
  2. Mokiniai įsipareigoja reaguoti į patyčias, savo įsipareigojimus tvirtina kiekvienų mokslo metų rugsėjo 1d. pasirašydami po Mokinių elgesio taisyklėmis.
  3. Reguliariai priminti mokiniams, kad jie gali reaguoti į patyčias:
    - 3.1. ignoruodami priekabautoją;
    - 3.2. praeidami pro šalį ir pasakydami: „Tai yra patyčios!“;
    - 3.3. informuodami suaugusįjį.
  4. Pabrėžti, kaip svarbu nesudaryti „televizoriaus“ principo: „Stoviu, stebiu, kas vyksta, ir nieko nedarau“.
  5. Sukurti kiekvienoje klasėje mokinių reagavimo į patyčias taisykles.
  6. Atskirai dirbti su tiksline mokinių grupe – stebėtojais, t. y. naudojant aktyviusius metodus, pastiprinti tuos mokinius, kurie palaiko skriaudžiamą mokinį, bet nieko nedaro, paskatinti juos reaguoti, pagirti.
  7. Parašyti laiškus visiems klasės mokinių tėvams apie tai, kaip svarbu vaiko mokymuisi gera savijauta, emocinė būklė mokykloje, atkreipiant dėmesį į patyčių problemą, paraginant vaikus ir tėvus apie tai nuolat kalbėtis, paprašyti, kad tėvai informuotų klasės vadovą, jeigu jų vaikai stebi (mato) patyčias.
  8. Stebėti situaciją klasėje, reguliariai aptarti su mokiniais stebėjimo rezultatus.
-

REKOMENDACIJOS MOKINIŲ TĖVAMS/ GLOBĖJAMS DĖL PATYČIŲ IR SMURTO PREVENCIJOS

1. Aptarkite individualiai su vaiku Mokinių elgesio taisykles. Skirkite tokiam pokalbiui laiko ne tik tada, kai jis prasižengia. Paaiškinkite, kodėl manote, kad Mokinių elgesio taisykles yra teisingos.
  2. Suformuokite elgesio taisykles namuose.
  3. Pakalbėkite su savo vaiku apie smurtą, matomą per televiziją. Aptarkite smurtinius kompiuterinius žaidimus, netinkamus įvykius kieme. Paaiškinkite, kokias pasekmes sukelia smurtas.
  4. Pamokykite, kaip vaikas gali spręsti problemas. Pagirkite, jeigu konfliktines situacijas jūsų vaikas išsprendė nepanaudodamas smurto.
  5. Pamokykite vaiką, kaip savo pyktį išreikšti tinkamu būdu. Paaiškinkite, kad pykčio rodimas, mušant ar įžeidžiant kitus, yra netinkamas būdas. Jeigu jūs, kaip tėvas ar mama, supykstate, parodykite vaikui savo pavyzdžiu, kaip galima pyktį išreikšti tinkamu būdu (pasakant žodžiais „aš pykstu“, padaužant į pagalvę, padarant 20 pritūpimų ir pan.).
  6. Padėkite vaikui suprasti, kad žmonės gali skirtis savo išvaizda, gali turėti kitokią nuomonę.
  7. Pastebėkite, jeigu vaikas pradėjo elgtis keistai. Gal jis pradėjo dažniau pykti, gal pradėjo nebesutarti su savo draugais ar bendraklasiais, gal pasidarė žiaurus su gyvūnais. Padėkite vaikui, pasitarkite su psichologu ar patikimu žmogumi jūsų aplinkoje.
  8. Nuolat bendraukite su vaiku, prašykite, kad vaikas jus visada informuotų, kur jis yra, ką jis daro. Susipažinkite su vaiko draugais.
  9. Jei matote, kad vaiko draugai netinkamai elgiasi, aptarkite tai su vaiku.
  10. Dalyvaukite gimnazijos gyvenime. Apsilankykite įvairiuose renginiuose, nuolat stebėkite, kaip vaikui sekasi atlikti namų darbus. Reguliariai teiraukitės klasės auklėtojo, kaip sekasi jūsų vaikui. Dalyvaukite tėvų susirinkimuose.
  11. Prašykite, kad gimnazija įtrauktų vaiką į popamokinę veiklą.
  12. Tapkite bent kartą metuose savanoriu. Suorganizuokite tėvų – mokinių diskusiją apie smurtą mokykloje.
  13. Jeigu matote, kad kiti Jums pažįstami tėvai nepadeda savo vaikams spręsti smurto problemų, padėkite jiems, nesmerkite už netinkamą elgesį. Mokėkite argumentuotai apginti savo nuomonę.
-

REKOMENDACIJOS MOKINIAMS, KAIP REAGUOTI Į PATYČIAS

1. Būk draugiškas su mokiniu, kuris patiria patyčias. Parodyk jam, kad tu matai, kas su juo vyksta ir kad tai tau rūpi. Jei gali, pasistenk dažniau būtu su juo – priekabiautojui bus sunkiau tyčiotis, kai skriaudžiamasis bus ne vienas.

2. Paragink mokinį, kuris patiria patyčias, pasipasakoti kam nors: kokiam nors suaugusiajam žmogui, kuriuo jis pasitiki.

3. Papasakok kam nors apie tai, ką matei. Kartais mokiniai, patiriantys patyčias, patys nedrįsta niekam pasakoti, bijo, kad jais nepatikės, bijo smurtautojo keršto. Atmink, kad priekabiautojas taip pat dažnai bijo, kad kas nors sužinos apie tai, kas vyksta.

4. Nesityčiok, nors taip elgiasi tavo draugai. Lengva prisijungti prie kitų vaikų ir priekabiauti prie ko nors, kas yra už kitus silpnesnis. Nesityčiodamas tu parodysi, kad galima elgtis kitaip.
